

MACIEJ WILCZYŃSKI
WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa

 <https://orcid.org/0000-0002-0761-2072>

Problem przestępczości w okręgu przemyskim przed konfliktem rosyjsko-ukraińskim i w jego trakcie

The issue of the crime in Przemyśl district before the outbreak of the Russian-Ukrainian war

Abstract: The aim of this article is to analyze crime rates in the Przemyśl district before the outbreak of the Russian-Ukrainian war and during its first year. The question was raised as to whether the influx of refugees had affected the level of public safety. The study, based on an analysis of legal acts, administrative and statistical data, as well as the literature on the subject, showed that despite unprecedented migration, there was no rise in crime. The number of criminal and traffic offenses decreased, and the high detection rate of perpetrators remained unchanged. The biggest problem remained traffic crimes that were not related to migration. Misinformation that caused social anxiety, were crucial. The article highlights the role of reliable communication and the state actions of public institutions in maintaining social stability was emphasized.

Keywords: Russian-Ukrainian war, crime, public safety, Przemyśl district

1. Wstęp

Wybuch wojny rosyjsko-ukraińskiej 24 lutego 2022 r. wywołał daleko idące konsekwencje dla krajów sąsiadujących z Ukrainą, w tym w szczególności dla Rzeczypospolitej Polskiej. Jako państwo graniczne Polska stała się głównym kierunkiem migracji uchodźców wojennych. Zjawisko to wymagało natychmiastowej mobilizacji organów administracji publicznej, organizacji pozarządowych oraz społeczeństwa obywatelskiego w celu

zapewnienia uchodźcom podstawowych warunków bytowych, opieki zdrowotnej, edukacji, a także dostępu do rynku pracy. Jego skala była bezprecedensowa – według danych Straży Granicznej w pierwszych miesiącach wojny granicę polsko-ukraińską przekroczyło ponad 3 mln osób, z których znaczna część osiedliła się w Polsce. Reakcją ustawodawcy było uchwalenie m.in. Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j. Dz.U. 2025, poz. 337 z późn. zm.), regulującej status prawny uchodźców, zasady przyznawania numerów PESEL, a także dostęp do świadczeń społecznych oraz rynku pracy.

Dynamiczny napływ uchodźców wojennych, w większości kobiet i dzieci, ale także mężczyzn w wieku produkcyjnym, stawiał przed państwem polskim nowe wyzwania w zakresie bezpieczeństwa publicznego. Pojawiały się bowiem obawy, że masowa migracja może wpłynąć na poziom przestępczości, zwłaszcza na terenach przygranicznych. W przestrzeni medialnej i społecznej rozpowszechniano informacje o rzekomym wzroście zagrożeń kryminalnych, które – jak wskazywała Policja – w wielu przypadkach miały charakter dezinformacyjny.

Celem niniejszego opracowania jest zbadanie, jak kształtowały się wskaźniki przestępczości w okręgu przemyskim w okresie przed wybuchem wojny oraz w pierwszych miesiącach jej trwania. W artykule postawiono następujące pytanie badawcze: czy napływ uchodźców wojennych z Ukrainy wpłynął istotnie na poziom przestępczości w okręgu przemyskim? Tezą opracowania jest stwierdzenie, że pomimo znacznego wzrostu liczby ludności w regionie nie doszło do gwałtownego wzrostu przestępczości, a zmiany w tym zakresie dotyczyły głównie przestępczości drogowej.

Podjęty temat ma znaczenie nie tylko z punktu widzenia kryminologii i polityki karnej, lecz także z perspektywy prawa administracyjnego i prawa migracyjnego. Analiza tego zagadnienia pozwala lepiej zrozumieć relacje pomiędzy zjawiskami społecznymi a bezpieczeństwem wewnętrznym państwa oraz umożliwia ocenę skuteczności działań podejmowanych przez instytucje publiczne w warunkach kryzysu uchodźczego.

2. Metody i narzędzia badawcze

Projekt badania i pytanie badawcze: badanie ma charakter empiryczno-analityczny z elementami analizy dogmatyczno-prawnej. Odpowiada na pytanie: czy i w jakim kierunku zmieniły się wskaźniki przestępczości w okręgu przemyskim po rozpoczęciu wojny rosyjsko-ukraińskiej (24.02.2022) względem okresu poprzedzającego?

Zakres czasowy i przestrzenny:

- obszar: okręg przemyski (w tym miasto Przemyśl), z odniesieniami do województwa podkarpackiego i tła ogólnopolskiego;
- okres: lata 2012–2021 (okres przedwojenny – analiza trendów) oraz 2022 (pierwszy rok po wybuchu wojny). W miarę dostępności danych rocznych i kwartalnych dla 2023 r. informacje służą wyłącznie do weryfikacji kierunku zmian (bez pełnego ujęcia porównawczego).

Zastosowane metody:

- 1) analiza dogmatyczno-prawna – identyfikacja i systematyzacja podstaw prawnych dotyczących statusu obywateli Ukrainy po 24 lutego 2022 r. (w szczególności: Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa; akty wykonawcze), ze wskazaniem skutków regulacji dla bezpieczeństwa publicznego (dostęp do rynku pracy, świadczeń, PESEL, pomoc instytucjonalna);
- 2) analiza dokumentów i danych administracyjnych – krytyczny przegląd i ekstrakcja danych ze źródeł pierwotnych:
 - Komenda Główna Policji (KGP) / Komenda Wojewódzka Policji w Rzeszowie,
 - Podkarpacki Urząd Wojewódzki,
 - Straż Graniczna (ruch graniczny),
 - Główny Urząd Statystyczny (liczba ludności na potrzeby standaryzacji);
- 3) analiza statystyczna porównawcza (trend + różnice r/r) – opisowa analiza trendów w latach 2012–2021 oraz porównanie wartości r/r (2022 vs 2021) dla głównych kategorii przestępstw. Dodatkowo stosuje się standaryzację na 1000 mieszkańców, aby ograniczyć wpływ zmian demograficznych;
- 4) krytyczna analiza literatury – przegląd publikacji naukowych (kryminologia, polityka karna, bezpieczeństwo, migracje) oraz raportów instytucjonalnych, z odróżnieniem źródeł recenzenckich od publicystycznych;
- 5) weryfikacja informacji medialnych (*fact-checking*) – sprawdzanie doniesień o rzekomym wzroście przestępczości przeciwko komunikatom Policji i danym administracyjnym.

Operacjonalizacja zmiennych:

- 1) wskaźnik przestępczości ogółem – liczba przestępstw stwierdzonych na 1000 mieszkańców;
- 2) analizowane kategorie:
 - przestępstwa kryminalne (w tym przeciwko mieniu),
 - przestępstwa drogowe (ze szczególnym uwzględnieniem prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości),

- przestępstwa gospodarcze,
- przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu;
- 3) wskaźnik wykrywalności – odsetek spraw stwierdzonych zakończonych wykryciem sprawcy;
- 4) zmiana r/r – różnica absolutna i względna (w %) między 2022 a 2021 r.; dodatkowo opis kierunku trendu w okresie 2012–2021.

Procedura pozyskania i opracowania danych:

- 1) zebranie danych rocznych/okresowych ze wskazanych rejestrów (KGP/KWP, PUW, SG, GUS);
- 2) ujednolicenie kategorii i definicji (zgodnie ze słownikiem KGP); eliminacja wtórnych kompilacji, gdy dostępne były źródła pierwotne;
- 3) standaryzacja na 1000 mieszkańców (populacja z GUS);
- 4) obliczenie zmian r/r i opis trendu w długim szeregu (2012–2021);
- 5) triangulacja ustaleń z literaturą naukową i komunikatami Policji (wątek dezinformacji).

Źródła i transparentność: priorytet nadano źródłom pierwotnym (akty prawne, dzienniki urzędowe, statystyki KGP/KWP/PUW/SG/GUS). Źródła wtórne (portale, omówienia) wykorzystano jedynie pomocniczo po uprzedniej weryfikacji w dokumentach pierwotnych.

Ograniczenia badania:

- dostępność i agregacja – analiza opiera się na danych zagregowanych, bez dostępu do mikrodanych zdarzeniowych;
- porównywalność – ewentualne zmiany praktyk klasyfikacyjnych i intensywności kontroli (np. drogowych) mogą wpływać na poziomy wykrywalności i liczby stwierdzonych czynów;
- czynnik demograficzny – dynamiczne zmiany liczby ludności (napływ/odpływ) ograniczają precyzję standaryzacji rocznej;
- czas – uwzględnienie pełnego roku 2022 i trendów w okresie 2012–2021; dane po 2022 r. mogą zmieniać obraz długookresowy.

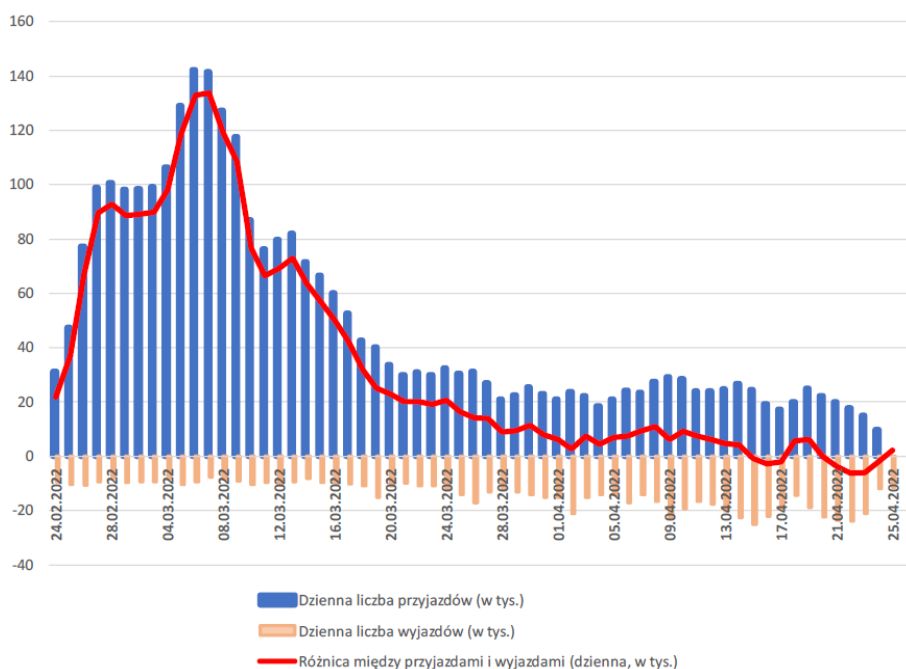
Kwestie etyczne: wykorzystano wyłącznie dane publicznie dostępne i zagregowane; badanie nie obejmuje danych osobowych, nie wymagało więc zgody komisji etycznej.

3. Wojna rosyjsko-ukraińska i fala uchodźców z Ukrainy

W dniu 24 lutego 2022 r. Federacja Rosyjska rozpoczęła pełnoskalową inwazję na Ukrainę, o czym poinformował prezydent Władimir Putin podczas posiedzenia Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych. Atak wojsk rosyjskich objął działania lądowe, powietrzne i morskie, skierowane zarówno przeciwko celom wojskowym, jak i przeciwko infrastrukturze cywilnej.

Skutkiem agresji była największa od zakończenia II wojny światowej fala uchodźstwa w Europie. Według danych Straży Granicznej już w pierwszych tygodniach wojny granicę polsko-ukraińską przekroczyły miliony obywateli Ukrainy. Do końca kwietnia 2022 r. liczba osób, które wjechały do Polski, wyniosła ponad 3 mln, z czego ponad 95% stanowili obywatele Ukrainy. Maciej Duszczyk i Paweł Kaczmarczyk w artykule *Wojna i migracja: napływ uchodźców wojennych z Ukrainy i możliwe scenariusze na przyszłość* zaprezentowali natężenie ruchu granicznego na granicy polsko-ukraińskiej na wykresie (zob. wykres 1). Analizy obejmują okres od wybuchu wojny do 25 kwietnia 2022 r., czyli pierwszy miesiąc trwania wojny rosyjsko-ukraińskiej¹.

Wykres 1. Natężenie ruchu granicznego między Ukrainą a Polską (24 lutego – 25 kwietnia 2022 r.)

Źródło: M. Duszczyk, P. Kaczmarczyk: *Wojna i migracja: napływ uchodźców wojennych z Ukrainy i możliwe scenariusze na przyszłość*. „CMR Spotlight” 2022, nr 4, s. 6.

Największa część uchodźców znalazła schronienie właśnie w Polsce. Dane Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wskazują, że

¹ M. Duszczyk, P. Kaczmarczyk: *Wojna i migracja: napływ uchodźców wojennych z Ukrainy i możliwe scenariusze na przyszłość*. „CMR Spotlight” 2022, nr 4, s. 1–7.

do grudnia 2022 r. wydano ponad 950 tys. numerów PESEL obywatelom Ukrainy, co pozwoliło im na korzystanie z usług publicznych oraz podjęcie legalnej pracy. Ogółem liczba osób pochodzących z Ukrainy przebywających w Polsce sięgnęła wówczas ok. 2,3 mln, z czego ok. 90% stanowiły kobiety i dzieci, a ok. 6% osoby w wieku podeszłym.

Skala zjawiska wymagała podjęcia interwencji legislacyjnej. Najważniejszym aktem prawnym była Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, określająca m.in.:

- zasady nadawania numeru PESEL;
- dostęp do rynku pracy i systemu opieki zdrowotnej;
- dostęp dzieci do systemu oświaty;
- możliwość korzystania ze świadczeń rodzinnych i socjalnych (w tym świadczenia wychowawczego 500+).

Ustawa ta była kilkakrotnie nowelizowana w latach 2022–2023, a przepisy wykonawcze zostały wydane m.in. w drodze rozporządzeń Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministra Rodziny i Polityki Społecznej. W praktyce oznaczało to nie tylko uregulowanie statusu pobytowego, lecz także umożliwienie integracji społecznej uchodźców.

Według danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych tylko w listopadzie 2022 r. wypłacono obywatelom Ukrainy świadczenia na łączną kwotę ponad 200 mln zł miesięcznie, w tym: świadczenie wychowawcze 500+ dla 328 tys. dzieci, świadczenia w ramach programu „Dobry Start” (300+) dla 141 tys. dzieci oraz inne formy wsparcia socjalnego².

Należy zauważyć, że dynamika napływu uchodźców nie była jednolita. W pierwszych tygodniach odnotowano gwałtowny wzrost liczby osób przekraczających granicę w kierunku Polski, następnie część z nich powróciła na Ukrainę bądź udała się do innych państw Unii Europejskiej. Mimo to Polska pozostaje państwem, które przyjęło największą liczbę uchodźców wojennych w ujęciu bezwzględnym, a w przeliczeniu na liczbę ludności znaczący odsetek uchodźców znalazł schronienie również w Czechach, Słowacji i Mołdawii.

W efekcie wprowadzonych regulacji i działań organizacyjnych sytuacja uchodźców w Polsce uległa w 2023 r. względnej stabilizacji. Osoby przybyłe z Ukrainy uzyskały możliwość osiedlenia się, podjęcia pracy oraz korzystania z systemu świadczeń społecznych, co pozwoliło ograniczyć ryzyko marginalizacji i sprzyjało integracji społecznej.

² T. Lipczyński: *Pieniądze, sprzęt wojskowy, wsparcie uchodźców. Te państwa najbardziej pomagają Ukrainie*. Forsal.pl, 2023. <https://forsal.pl/gospodarka/finanse-publiczne/artykuly/8664802,pomoc-dla-ukrainy-panstwa-pieniadze-sprzet-wojskowy.html> [dostęp: 01.09.2025].

4. Problem przestępczości w okręgu przemyskim – analiza porównawcza okresów sprzed i po wybuchu wojny rosyjsko-ukraińskiej

Analiza zjawiska przestępczości w okręgu przemyskim wymaga spojrzenia na ten problem w szerszym kontekście społecznym, prawnym i kryminologicznym. Województwo podkarpackie od wielu lat należy do najbezpieczniejszych regionów Polski, co znajduje potwierdzenie w corocznych raportach Komendy Głównej Policji oraz danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Wskaźniki przestępczości na tym terenie są znacząco niższe niż w dużych województwach o charakterze metropolitalnym, takich jak mazowieckie, śląskie czy dolnośląskie, a równocześnie poziom wykrywalności przestępstw należy do najwyższych w kraju. Zjawisko to można tłumaczyć kilkoma czynnikami: strukturą społeczno-demograficzną, w której dominują mniejsze miasta i wsie; mniejszym stopniem anonimowości w lokalnych społecznościach; silniejszymi więziami wspólnotowymi; wysoką skutecznością działań Policji i innych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. W takim kontekście każdy czynnik zewnętrzny mogący potencjalnie wpłynąć na bezpieczeństwo, jak np. masowy napływ uchodźców wojennych, zyskuje szczególne znaczenie i bywa odbierany jako możliwe zagrożenie dla stabilności społecznej.

Statystyki policyjne z 2021 r. wskazują na utrzymującą się tendencję spadkową w wielu kategoriach czynów zabronionych. W porównaniu do roku poprzedniego zmniejszyła się liczba kradzieży z włamaniem, rozbojów, bójek i pobić, uszkodzeń ciała oraz przestępstw przeciwko mieniu. Jedynie w kategorii zabójstw i usiłowań zabójstwa odnotowano niepokojący wzrost, z 11 przypadków w 2020 r. do 19 w 2022 r. Tego rodzaju dane, jak podkreśla się w literaturze kryminologicznej, należy traktować ostrożnie, gdyż w regionach o relatywnie niskim poziomie ogólnej przestępczości pojedyncze zdarzenia mogą znacząco zaburzać obraz statystyczny. Największym problemem pozostawała jednak przestępczość drogowa, a zwłaszcza prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości, penalizowane w art. 178a § 1 kodeksu karnego. W 2021 r. na Podkarpaciu odnotowano ponad 2,7 tys. takich przypadków. Zjawisko to ma charakter strukturalny i jest zakorzenione w utrwalonych wzorcach kulturowych dotyczących konsumpcji alkoholu, a nie w wydarzeniach nagłych, takich jak kryzysy migracyjne.

Istotnym elementem w analizie pozostaje udział cudzoziemców w strukturze przestępczości. Już przed wybuchem wojny obywatele Ukrainy byli największą grupą imigrantów w Polsce, co miało bezpośrednie przełożenie na statystyki kryminalne. Według danych Komendy Głównej Policji w 2021 r. cudzoziemcom, spośród których ponad połowę stanowili właśnie obywatele Ukrainy, postawiono zarzuty w ponad 12 tys.

spraw. Najczęściej popełnianymi przez nich czynami były przestępstwa drogowe, w szczególności prowadzenie pojazdów pod wpływem alkoholu lub środków odurzających, a także kradzieże i posiadanie narkotyków. Warto jednak zauważyć, że wysoki udział obywateli Ukrainy w statystykach przestępczości nie świadczy automatycznie o ich ponadprzeciętnej skłonności do łamania prawa. Jest on w dużej mierze pochodną ich liczebności w strukturze cudzoziemców przebywających w Polsce. Kryminologia podkreśla konieczność posługiwania się miarami standaryzowanymi, które odnoszą liczbę czynów zabronionych do wielkości populacji danej grupy. Brak takich wskaźników w debacie publicznej powoduje powstawanie uproszczeń i stereotypów, według których cudzoziemcy częściej dopuszczają się przestępstw niż obywatele polscy, podczas gdy w rzeczywistości dane te mogą wynikać jedynie z proporcji demograficznych.

Wybuch wojny w Ukrainie 24 lutego 2022 r. radykalnie zmienił sytuację społeczną w regionie przygranicznym. Przemysł stał się jednym z głównych punktów recepcyjnych, przez które w krótkim czasie przevinęły się setki tysięcy osób. Tak nagły i masowy napływ uchodźców mógł budzić obawy o wzrost zagrożenia kryminalnego, co znalazło swoje odzwierciedlenie w dyskursie medialnym. W sieciach społecznościowych i niektórych mediach zaczęły pojawiać się informacje o rzekomym drastycznym wzroście liczby przestępstw popełnianych przez uchodźców, a szczególnie o gwałtach, rozbojach i brutalnych napaściach. Doniesienia te miały jednak w dużej mierze charakter dezinformacyjny i były elementem wojny informacyjnej prowadzonej w przestrzeni publicznej. Policja konsekwentnie dementowała tego rodzaju przekazy, wskazując, że nie znajdują one potwierdzenia w danych statystycznych. Warto odwołać się tu do literatury zajmującej się bezpieczeństwem informacyjnym, która podkreśla, że dezinformacja dotycząca przestępczości cudzoziemców pełni szczególną funkcję – wywołuje poczucie zagrożenia, wzmacnia negatywne stereotypy i może prowadzić do aktów przemocy wobec przedstawicieli grup imigranckich³.

Z punktu widzenia prawa i praktyki bezpieczeństwa istotne znaczenie miała aktywność instytucji publicznych. Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji podstawowym zadaniem tej formacji jest ochrona bezpieczeństwa ludzi i utrzymywanie porządku publicznego. Po wybuchu wojny w działania w rejonie przygranicznym zaangażowano ponad 7,5 tys. funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej. Ich zadaniem było zabezpieczenie punktów recepcyjnych, dworców, przejść granicznych oraz konwojów humanitarnych. Dodatkowo Policja prowadziła inicjatywy

³ T.R. Aleksandrowicz: *Podstawy walki informacyjnej*. Wydawnictwo Editions Spotkania, Warszawa 2016.

o charakterze profilaktycznym, apelując do społeczeństwa o nieuleganie dezinformacji i zachowanie spokoju. Wsparciem prawnym dla tych przedsięwzięć były przepisy ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, które umożliwiły uchodźcom legalny pobyt w Polsce, dostęp do rynku pracy, świadczeń społecznych oraz edukacji. Tym samym ryzyko, że osoby pozbawione środków do życia będą w większym stopniu skłonne do łamania prawa, zostało istotnie ograniczone.

Oficjalne dane statystyczne nie potwierdzają tezy o wzroście przestępczości po lutym 2022 r. W województwie podkarpackim w 2022 r. stwierdzono 26 885 przestępstw, a więc o 2 721 mniej niż w 2021 r. Spadła liczba przestępstw kryminalnych, a także przestępstw drogowych. Wskaźnik wykrywalności utrzymał się na wysokim poziomie 66%. Policja raportowała również znaczące sukcesy w zwalczaniu przestępczości narkotkowej, gospodarczej oraz cyberprzestępczości. Dane te dowodzą, że mimo wyjątkowo trudnej sytuacji społecznej i organizacyjnej regionu nie doszło do destabilizacji bezpieczeństwa publicznego. Sytuacja w samym Przemyśle, będącym epicentrum kryzysu uchodźczego, również nie wskazuje na istotny wzrost zagrożenia kryminalnego. W 2021 r. w mieście stwierdzono 1 040 przestępstw, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dawało wskaźnik 17,53. Był to wynik wyższy niż średnia dla województwa, lecz niższy niż średnia krajowa. Najczęściej popełnianymi czynami były przestępstwa przeciwko mieniu i przestępstwa kryminalne, natomiast czyny przeciwko życiu i zdrowiu miały marginalny udział. Wskaźnik wykrywalności wyniósł 71%, co dowodzi skuteczności organów ścigania. Analiza trendów za lata 2012–2021 potwierdza systematyczny spadek liczby przestępstw i jednocześnie wzrost skuteczności wykrywania sprawców. Dane z 2022 r. nie zmieniły zasadniczo tego obrazu, co dowodzi, że obecność uchodźców wojennych nie wpłynęła na zasadniczą dynamikę przestępczości w mieście.

Porównanie sytuacji sprzed i po wybuchu wojny rosyjsko-ukraińskiej prowadzi do kilku wniosków. Po pierwsze, nie odnotowano gwałtownego wzrostu przestępczości na Podkarpaciu ani w Przemyśle, mimo że region ten stał się głównym punktem recepcyjnym uchodźców. Po drugie, największym problemem pozostaje przestępczość drogowa, lecz jej charakter ma źródła strukturalne, a nie migracyjne. Po trzecie, istotnym zagrożeniem dla bezpieczeństwa społecznego okazała się dezinformacja, która kształtowała percepcję społeczną w sposób nieadekwatny do rzeczywistych danych. Wreszcie, działania organów ścigania i wprowadzone rozwiązania prawne pozwoliły utrzymać bezpieczeństwo publiczne na stabilnym poziomie, porównywalnym do okresu przed wojny.

5. Analiza wyników i wnioski końcowe

Zestawienie danych statystycznych, analiza literatury przedmiotu oraz obserwacja działań instytucji publicznych prowadzą do wniosku, że dynamika przestępczości w okręgu przemyskim w okresie poprzedzającym wybuch wojny rosyjsko-ukraińskiej i następującym po nim nie potwierdza obaw o gwałtowny wzrost zagrożenia bezpieczeństwa publicznego. Owszem, w pierwszych miesiącach po 24 lutego 2022 r. w przestrzeni medialnej pojawiały się liczne doniesienia o rzekomym zwiększeniu liczby poważnych przestępstw popełnianych przez uchodźców, jednak ich źródłem były najczęściej niezweryfikowane informacje rozpowszechniane w sieciach społecznościowych, a w niektórych przypadkach celowe działania dezinformacyjne. Policja wielokrotnie dementowała tego rodzaju pogłoski, wskazując, że ich celem było wywołanie paniki społecznej oraz wzbudzenie niechęci wobec osób uciekających przed wojną. W literaturze podkreśla się, że podobne zjawiska mają charakter „paniki moralnej”, która bazuje bardziej na emocjach niż na realnych danych empirycznych⁴.

Statystyki policyjne oraz dane Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego jednoznacznie potwierdzają, że w 2022 r. liczba przestępstw stwierdzonych w województwie podkarpackim była niższa niż rok wcześniej. Zmniejszyła się liczba czynów kryminalnych oraz drogowych, a wykrywalność przestępstw utrzymała się na stabilnym poziomie. Sytuacja w samym Przemyśle, mimo że miasto stało się symbolem kryzysu uchodźczego, również nie uległa gwałtownej zmianie. Odnotowane zdarzenia kryminalne nie wskazują na istotne odchylenia od dotychczasowych trendów, a ich struktura pozostaje zbliżona do wcześniejszych lat. Istotną kategorię stanowiły przestępstwa drogowe, przede wszystkim prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwości, jednak zjawisko to należy traktować jako problem strukturalny, występujący w regionie także przed rozpoczęciem działań wojennych. Kryminologia od dawna podkreśla, że przestępczość drogowa ma charakter stabilny i nie jest szczególnie podatna na wahania związane z migracjami⁵.

Należy podkreślić, że prawdziwym wyzwaniem dla bezpieczeństwa w pierwszych miesiącach wojny nie był nagły wzrost liczby przestępstw, ale zjawisko dezinformacji i paniki moralnej. Rozprzestrzenianie się nieprawdziwych informacji o rzekomych gwałtach, rozbojach czy działalności zorganizowanych grup przestępczych tworzyło atmosferę niepewności i mogło prowadzić do aktów agresji wobec uchodźców. W tym kontekście działania Policji i innych służb miały charakter nie tylko operacyjny, lecz

⁴ Por. M. Wojciechowski: *Panika moralna a przestępczość cudzoziemców*. „Archiwum Kryminologii” 2019, t. XLI, s. 301–320.

⁵ K. Krajewski: *Przestępczość cudzoziemców – analiza socjologiczno-prawna*. „Państwo i Prawo” 2019, nr 10, s. 3–18.

także prewencyjno-informacyjny. Apelowanie do społeczeństwa o nieuleganie fake newsom, szybkie dementowanie nieprawdziwych doniesień oraz obecność funkcjonariuszy w punktach recepcyjnych i na ulicach Przemyśla pozwoliły utrzymać względny spokój i zapobiec eskalacji nastrojów społecznych. Literatura przedmiotu wielokrotnie wskazuje, że rola Policji nie ogranicza się do reagowania na popełnione czyny zabronione, lecz obejmuje też kształtowanie poczucia bezpieczeństwa w społeczności lokalnej⁶.

Warto zauważyć, że bezpieczeństwo prawne uchodźców oraz ich dostęp do legalnych źródeł utrzymania zostały zapewnione dzięki odpowiednim regulacjom prawnym. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa umożliwiła uchodźcom legalny pobyt w Polsce, dostęp do rynku pracy, edukacji i świadczeń społecznych. Rozwiązania te miały istotne znaczenie nie tylko humanitarne, lecz także kryminologiczne, gdyż ograniczyły ryzyko marginalizacji i sytuacji, w której brak dostępu do podstawowych usług i środków do życia mogłoby sprzyjać popełnianiu przestępstw. W komentarzach prawniczych zwraca się uwagę, że szybkie stworzenie stabilnych ram prawnych dla tak dużej grupy cudzoziemców stanowiło jedno z największych wyzwań legislacyjnych w Polsce po 1989 r.⁷

Z punktu widzenia metodologii badań należy również zwrócić uwagę na ograniczenia interpretacyjne danych statystycznych. Sama liczba przestępstw popełnianych przez cudzoziemców nie pozwala na sformułowanie wniosków co do ich skłonności do naruszania prawa. Konieczne jest bowiem odniesienie tych danych do liczebności populacji cudzoziemców, co umożliwi obliczenie wskaźników standaryzowanych. Brak takich analiz w debacie publicznej prowadzi do uproszczeń i wzmocnienia stereotypów, zgodnie z którymi napływ imigrantów automatycznie wiąże się ze wzrostem zagrożenia kryminalnego. Tymczasem dane z Podkarpacia nie potwierdzają takiej tezy, a dynamika przestępczości pozostaje zbliżona do wcześniejszych trendów. Badania socjologiczne prowadzone w ostatnich latach wskazują wręcz, że obecność uchodźców nie wpływa negatywnie na poziom przestępczości, a percepcja społeczna zagrożeń jest w większym stopniu kształtowana przez przekazy medialne niż przez faktyczne zdarzenia⁸.

⁶ B. Hołyst: *Kryminologia*. Wolters Kluwer, Warszawa 2021, s. 45–47; M. Szymanowski: *Rola Policji w kształtowaniu poczucia bezpieczeństwa społecznego*. „Palestra” 2020, nr 9, s. 12–15.

⁷ M. Nowak: *Problemy legislacyjne związane z ustawą o pomocy obywatelom Ukrainy*. „Państwo i Prawo” 2023, nr 7, s. 25–39.

⁸ T. Ławniczak: *Uchodźcy a bezpieczeństwo wewnętrzne – fakty i mity*. „Archiwum Kryminologii” 2021, t. XLIII, s. 203–227.

Podsumowując, można stwierdzić, że pojawienie się na terenie okręgu przemyskiego dużej liczby uchodźców z Ukrainy nie spowodowało zasadniczej zmiany w poziomie bezpieczeństwa publicznego. Przystępczość nie wykazała gwałtownego wzrostu, a struktura popełnianych czynów pozostała w dużej mierze niezmienna. Największym wyzwaniem okazała się przestępczość drogowa, której skala była jednak znacząca już w latach poprzednich, oraz dezinformacja, która mogła prowadzić do eskalacji nastrojów społecznych. Wnioski płynące z analizy są zatem dwojakie: po pierwsze, wojna i kryzys uchodźczy nie doprowadziły do destabilizacji bezpieczeństwa w regionie; po drugie, polityka państwa oraz działania organów ścigania w istotnym stopniu przyczyniły się do utrzymania spokoju społecznego i przeciwdziałania negatywnym skutkom paniki moralnej.

Bibliografia

Literatura

- Aleksandrowicz T.R.: *Podstawy walki informacyjnej*. Wydawnictwo Editions Spotkania, Warszawa 2016.
- Duszczyk M., Kaczmarczyk P.: *Wojna i migracja: napływ uchodźców wojennych z Ukrainy i możliwe scenariusze na przyszłość*. „CMR Spotlight” 2022, nr 4, s. 1–7.
- Hołyst B.: *Kryminologia*. Wolters Kluwer, Warszawa 2021.
- Krajewski K.: *Przestępczość cudzoziemców – analiza socjologiczno-prawna*. „Państwo i Prawo” 2019, nr 10, s. 3–18.
- Lipczyński T.: *Pieniądze, sprzęt wojskowy, wsparcie uchodźców. Te państwa najbardziej pomagają Ukrainie*. Forsal.pl, 2023. <https://forsal.pl/gospodarka/finanse-publiczne/artykuly/8664802,pomoc-dla-ukrainy-panstwa-pieniadze-sprzet-wojskowy.html> [dostęp: 01.09.2025].
- Ławniczak T.: *Uchodźcy a bezpieczeństwo wewnętrzne – fakty i mity*. „Archiwum Kryminologii” 2021, t. XLIII, s. 203–227.
- Nowak M.: *Problemy legislacyjne związane z ustawą o pomocy obywatelom Ukrainy*. „Państwo i Prawo” 2023, nr 7, s. 25–39.
- Szymanowski M.: *Rola Policji w kształtowaniu poczucia bezpieczeństwa społecznego*. „Palestra” 2020, nr 9, s. 5–20.
- Wojciechowski M.: *Panika moralna a przestępczość cudzoziemców*. „Archiwum Kryminologii” 2019, t. XLI, s. 301–320.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Dz.U. 2023, poz. 171 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. T.j. Dz.U. 2025, poz. 337 z późn. zm.